

щоб дитина могла бачити обличчя психолога, його жести і міміку.

Т. Зінкевич-Євстигнеєва виділяє п'ять видів казок :

1. Художні (авторські та народні) – казки, які були створені дуже давно, з багатомілітиною мудрістю. В художніх казках присутні такі аспекти, як медитативні, психотерапевтичні, психокорекційні та дидактичні. З цього дитина і пізнає, що життя – це протистояння добра і зла.

2. Дидактичні – казки, які створені педагогами, для того, щоб матеріал предмету був цікавим і пізнавальним. Зазвичай героями виступають явища природи (сонце, місяць, вітер), символи (букви, звуки і т. д.), неживі предмети (іграшки).

3. Медитативні – казки, які створені для розвитку різних видів чуттів: зору, нюху, слуху і т. д. Слухаючи казку, необхідно згадати той момент, де ти був щасливим, життєрадісним, спокійним. Систематичні заняття навчають відчувати теперішнє. В таких казках не використовують конфлікти та негативних героїв.

4. Психокорекційні – казки, які створені для покращення поведінки дитини. Заміна агресивної поведінки дитини здійснюється через пояснення, в чому полягає сенс таких подій, які з нею відбуваються.

5. Психотерапевтичні – казки, які створені для зцілення душі. Такі казки не завжди закінчуються щасливо, але вони мають глибокий та щирий зміст. При цьому казка є засобом навчання й виховання, навчаючи дитину, як себе необхідно поводити, чого робити не треба [4].

Для дітей старшого дошкільного віку необхідно читати чарівні казки, в яких все чарівне, будь-який предмет може ожити та поговорити. Казка допоможе вирішити багато психологічних проблем. Проте для одержання дієвого результату необхідно мати терпіння, проводити систематичну, послідовну та кропітку роботу.

Список використаних джерел:

1. Зінкевич-Євстигнеєва Т. Д. Практикум по сказкотерапії / Т. Д. Зінкевич-Євстигнеєва. – СПб. : ООО «Речь», 2006. – 310 с.
2. Зінкевич-Євстигнеєва Т. Д. Что ж такое сказкотерапия? / Т. Д. Зінкевич-Євстигнеєва // Журн. практ. психолога. – 1999. – № 10-11. – С. 38-46.
3. Исаева Н. Сказка как средство оптимизации психоэмоциональной сферы старших дошкольников / Н. Исаева // Дошкольное воспитание. – 2012. – № 7. – С. 19 - 24.
4. Практикум по сказкотерапии / Т. Зінкевич-Євстигнеєва, Т. Грабенко. – Санкт Петербург : Питер, 2001. – 315 с.
5. Эльконин Д. Б. Введение в детскую психологию. Избранные психологические труды / Д. Б. Эльконин. М., 1989. – 560 с.

УДК 376.015.31:159.93]:373.2-056.264(043.2)

Чекан О.І.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та методики дошкільної освіти
Мукачівський державний університет
Беренич А.М.,
здобувач вищої освіти спеціальності 012 «Дошкільна освіта»,
ОС «Магістр»
Мукачівський державний університет

ЗДАТНІСТЬ ДО ТВОРЧОГО САМОВИРАЖЕННЯ У ДОШКІЛЬНИКІВ ІЗ НОРМАЛЬНИМ ОНТОГЕНЕЗОМ ТА З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ

Творчість, як особистісний феномен, є предметом вивчення багатьох наук, зокрема філософії, педагогіки, психології. Філософські основи вивчення означеної проблеми представлені в працях Аристотеля, Ю. Борєва, І. Волощука, П. Гуревича, Г. Єрмаша й інших. Психологічні основи формування творчості розглядаються у роботах Л. Виготського, І. Волкова, В. Давидова, І. Калошиної, О. Леонтєва, В. Моляко, Я. Пономарьова, Б. Теплова,

П. Якобсона, В. Ямницького й інших. У педагогічній науці проблема розвитку творчості викладається в працях А. Богуш, А. Брушлінського, Н. Ветлугіної, Н. Гавриш, Т. Комарової, Б. Ліхачова, Н. Луцан, О. Матюшкіна, Н. Сакуліної, В. Сухомлинського, К. Ушинського, А. Шибицької та інших.

Для більшості досліджень, присвячених вивченню проблеми творчості, вихідним моментом у її визначенні є активність, яка розглядається як властивість матерії, що виражає її здатність до саморуку, самозміни, саморозвитку. Активність в роботах педагогів, психологів, філософів (Б. Ананьєв, І. Бех, Л. Божович, В. Бойко, П. Гуревич, І. Кон, В. Мясичев, І. Надольний, О. Леонтєв, О. Петровський, Я. Пономарьов, Д. Фельдштейн та ін.) розглядається як міра діяльності, як можливість взаємодії суб'єктів; як відносно стійка внутрішня властивість особистості, її мотиваційно-цільова спрямованість; як здатність людини впроваджувати суспільно значимі перетворення у світі та самої себе на основі присвоєння багатств матеріальної та духовної культури.

С. Рубінштейн розглядав активність не як властивість свідомості, а як особливість особистості як суб'єкта [3].

Філософія розглядає творчість як діяльність, що породжує щось якісно нове, те, чого раніше ніколи не було. Творчість розглядається як психологічний процес творення нового, сукупність властивостей особистості, що забезпечують її включеність у цей процес. Тобто творчість передбачає наявність в особистості здібностей, мотивів, знань і вмінь, завдяки яким створюється продукт, що відрізняється новизною, оригінальністю, унікальністю. Творчість розглядається і як форма пізнання дійсності. Причому, у результаті такого пізнання відбувається не копіювання дійсності, а відтворення її через призму суб'єктивного ставлення особистості до її явищ, через аналіз цінності цих явищ для життєдіяльності. Творчість визначається і як здатність людської свідомості та практичної діяльності до перетворення наявного й творення нового, що відповідає потребам освоєння і перетворення дійсності, інтересам прогресу суспільного розвитку.

Я. Пономарьов розглядає творчість як механізм розвитку, як взаємодію, що стимулює розвиток. Процес творчості він розділяє на ряд взаємопов'язаних етапів: усвідомлення проблеми, рішення проблеми, перевірка рішення. На думку вченого, існує принципова подібність між етапами становлення в онтогенезі такої здібності, як уміння діяти у внутрішньому плані (внутрішній області) і етапами, що характеризують процес вирішення творчого завдання. Критерієм творчого акту Я. Пономарьов вважає рівневий перехід: потреба в новому знанні складається на вищому структурному рівні організації творчої діяльності, засоби задоволення цієї потреби складаються на нижчих структурних рівнях. Вони включаються в процес, який відбувається на вищому рівні, що призводить до виникнення нового знання [2].

Н. Ветлугіна відзначає, що дитяча творчість характеризується педагогічною та суспільною цінністю. У творчому процесі дитина демонструє своє розуміння світу, своє ставлення до нього, що допомагає педагогові розкрити психічні особливості дитини: характер мислення, особливості сприймання, рівень творчих здібностей і інтересів, рівень володіння навичками й уміннями. Суспільна значущість дитячої творчої діяльності полягає в розвитку особистості дитини, її творчих потенціалів. Вчена підкреслює значення творчої діяльності дітей: «У своїй творчості дитина активно відкриває щось нове для себе, а для оточуючих – нове про себе» [1].

Л. Виготський відзначав, що творчість дитини відрізняється від творчості дорослої людини, це творчість «зовсім особливого порядку», вона не спрямована на створення об'єктивних цінностей і «потрібна скоріше для самої дитини, ніж для оточуючих. ... Як дитяча гра, вона (творчість – наше пояснення) цілюща й поживна, але не зовні, а всередині самого організму» [1, с. 303].

Дослідники підкреслюють, що для дошкільників у розвитку творчості більш значущим є емоційно забарвлений процес створення продукту, ніж сам продукт. Під час виконання творчих завдань у дитини виникає необхідність самостійно комбінувати свої

враження, створювати та знаходити нові варіативні рішення, широко використовувати свій минулий досвід.

Погоджуючись із вченими, що досліджували вплив творчості на особистість дитини (А. Брушлінський, В. Давидов, Т. Кудрявцев, О. Матюшкін, О. Тихомиров, І. Якиманська та ін.), В. Моляко так обґрунтовує роль творчості у виховному процесі:

- вона сприяє виробленню вмінь вирішувати завдання, орієнтуватися в нових умовах, долати труднощі;
- збуджує і стимулює розвиток інтересів до діяльності, оскільки завжди пов'язана з відкриттям нового, чогось раніше не відомого;
- стимулює розвиток пізнавальних процесів, допитливості, дослідницької активності, здатності знаходити оригінальні рішення, до прогнозування;
- вона сприяє розвитку оцінно-вимірювальних функцій психіки, які допомагають кожному конкретному суб'єкту успішно виробляти в собі моральні, естетичні, інтелектуальні еталони для побудови образів, планів, стратегій своєї поведінки та діяльності, а як наслідок – власного світогляду і життєвої філософії [1].

На сьогодні доведений взаємовплив процесів навчання і творчості: елементи творчої діяльності розвиваються у процесі правильно організованого навчання, а творчість, своєю чергою, збагачує навчання, робить його активним і цікавим, оскільки потребує застосування творчих дій, у процесі яких розвиваються такі якості особистості як ініціативність, самостійність та активність (Н. Ветлугіна, Н. Сакуліна, О. Усова й інші). У процесі розвивальної взаємодії творчість реалізується за умов спрямованої допомоги дорослого в різних видах діяльності: ігровій, практичній, предметній, мовленнєвій, а потім за допомогою самостійного пошуку нових рішень (Л. Виготський, Д. Ельконін, О. Запорожець, О. Леонтьєв, С. Рубінштейн та ін.), що активізує творчі здібності дитини.

На думку вчених, важливою особливістю творчої діяльності є внутрішнє збагачення суб'єкта діяльності (Н. Батищева, І. Калошна, О. Леонтьєв, М. Поддьяков, Я. Пономарьов, В. Ямницький та ін.). О. Леонтьєв підкреслював, що творча особистість формується в творчій діяльності, сама змінюється, вдосконалюється, розвивається паралельно з ускладненням, удосконаленням діяльності. Прагнення людини до максимального повного прояву та розвитку своїх особистісних можливостей, потреба в самовираженні стимулюють прояв творчої активності. Як відомо, формування й розвиток творчої особистості залежить від багатьох умов, однією з яких є рівень сформованості творчої активності. Творча активність – вища форма прояву активності, що також є характеристикою творчості. Творча активність властива кожному індивіду, але ступінь її прояву залежить від навколишнього світу, психологічної структури особистості. Отже, творчість є особистісним проявом людини у будь-якому виді діяльності, оскільки важливе місце в цій діяльності займають змістоутворюючі мотиви, що спонукають до діяльності; реалізоване діяльністю ставлення людини до дійсності, її світогляд, переконання, інтереси, що здобули для неї суб'єктивну цінність (значимість); значеннєві установки та регульовані ними вчинки особистості.

Досліджуючи мотивацію творчої діяльності, О. Листопад, на основі аналізу досліджень зарубіжних і вітчизняних фахівців (Б. Ананьєв, Д. Богоявленська, Л. Божович, Л. Виготський, Дж. Гілфорд, А. Грузенберг, Д. Ельконін, Н. Енгельмейер, Г. Костюк, Н. Лейтес, Н. Логінова, Т. Любарт, В. Моляко, І. Павлов, Я. Пономарьов, Н. Посталюк, Дж. Рензуллі, С. Рибалко, С. Рубінштейн, Р. Стернберг, Б. Теплов, Е. Торренс, Х. Трік, Ф. Шеллінг) визначив одним із мотивів творчості внутрішню потребу до самовираження.

Проблемі самовираження присвячені наукові дослідження К. Абульханової-Славської, О. Ази, Г. Балла, Р. Берна, І. Беха, Л. Божовича, М. Гамезо, М. Горлача, П. Гуревича, І. Дубравіної, П. Ковальова, І. Кона, Н. Мудрик, І. Надольного, Р. Немова, В. Мясіщева, А. Петровського, Д. Фельдштейна, Е. Шуміліна та ін.

Отже, самовираження як складний особистісний механізм вчені пояснюють (у наслідок недостатнього вивчення цього явища) через самореалізацію, – як основну, вроджену потребу особистості, тобто провідну вищу особистісну потребу (А. Маслоу).

Здатність до самореалізації з одного боку пов'язана з упевненістю у собі, а з іншого – зі здатністю презентувати себе соціуму (ступінь оволодіння соціальними навичками).

Список використаних джерел

1. Выготский Л. С. Педагогическая психология / Лев Выготский. // под ред. В. В. Давыдова. – М. : АСТ: Астрель: Хранитель, 2008. – 671, [1] с.
2. Пономарев Я. А. Психология творчества / Я. А. Пономарев. – М. : Педагогика, 1976. – 303 с.
3. Рубинштейн С. А. Основы общей психологии / С. А. Рубинштейн. – 2-е изд. – М. : Педагогика, 1996. – 486 с.
4. Середюк Л. А. Педагогічні умови оптимізації особистісного самовираження старшокласників : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 / Середюк Лариса Анатоліївна. – Рівне, 2002. – 246 с.

УДК 376.373.2

Юдіна Ю.Ю.,
здобувач вищої освіти спеціальності 012 «Дошкільна освіта»
ОС «Магістр»
ОПП Дошкільна освіта. Логопедія.
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Одним із пріоритетних завдань державної політики України є створення умов для повноцінної освіти дітей з особливими освітніми потребами. Однією з таких умов є розвиток інклюзії та створення інклюзивного середовища.

Визначимо головні поняття означеної теми. Інклюзія – означає процес активного включення в суспільні стосунки всіх громадян, незалежно від їхніх фізичних, інтелектуальних, культурних, мовних, національних та інших особливостей. Інклюзивна освіта – передбачає створення освітнього середовища, яке б відповідало потребам і можливостям кожної дитини, незалежно від особливостей її психофізичного розвитку [2, 4].

Інклюзивне навчання – це система освітніх послуг, гарантованих державою, що базується на принципах недискримінації, урахування багатоманітності людини, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх його учасників. Також можна сказати, що це комплексний процес забезпечення рівного доступу до якісної освіти дітям з особливими освітніми потребами шляхом організації їх навчання у загальноосвітніх навчальних закладах на основі застосування особистісно орієнтованих методів навчання, з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності таких дітей [1, с. 167].

Питаннями інклюзивного навчання займається багато сучасних педагогів: Л. Будяк, І. Кузава, А. Колупаєва, Т. Сак, В. Синьов та ін. На думку багатьох фахівців, зокрема І. Кузави, за певних умов розвиток дітей з особливими освітніми потребами може вирівнюватися або наблизитися до рівня розвитку здорових однолітків, і в рамках існуючих освітніх систем можна керувати цим процесом. Тому актуальним є створення умов, які сприяють зменшенню або усуненню психофізичних недоліків [3].

У своїй роботі сучасний педагог І. Кузава визначила наступні умови інклюзивної освіти дітей дошкільного віку, які потребують корекції психофізичного розвитку:

- 1) створення в закладі дошкільної освіти адаптованого корекційно-розвивального середовища, що забезпечує повноцінне включення та особистісну самореалізацію дітей, які потребують корекції психофізичного розвитку);
- 2) реалізація доступності дошкільної освіти дітей, які не відвідують дитячий садок, та їхніх батьків через інтеграцію в освітнє середовище закладу дошкільної освіти;
- 3) кадрове забезпечення – наявність відповідних фахівців (педагог-дефектолог, корекційний педагог, психолог, вихователь-логопед, музичний керівник, вихователь, інструктор з ЛФК, лікар, медсестра – масажист);

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>